

Marija Antoaneta

Radoš, Viktorija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:300416>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-04**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

VIKTORIJA RADOŠ

MARIJA ANTOANETA

Završni rad

Pula, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

VIKTORIJA RADOŠ

MARIJA ANTOANETA

Završni rad

JMBAG: 0066296080, redovita studentica

Studijski smjer: preddiplomski studij povijesti i hrvatskog jezika i književnosti

Predmet: Uvod u novi vijek

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Povijest

Znanstvena grana: Hrvatska i svjetska ranonovovjekovna povijest

Mentor: red. prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, rujan 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Viktorija Radoš, kandidatkinja za prvostupnicu povijesti i hrvatskoga jezika i književnosti, izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, te ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad na bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

Viktorija Radoš

U Puli 30. kolovoza 2021.

IZJAVA
o korištenju autorskoga djela

Ja, Viktorija Radoš, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj završni rad pod nazivom „Marija Antoaneta” upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis

Viktorija Radoš

U Puli 30. kolovoza 2021.

Sadržaj

1. UVOD	6
2. DJETINJSTVO	7
2.1. Život na austrijskome dvoru	7
2.2. Luj August.....	8
2.3. Priprema nadvojvotkinje	9
2.4. Vjenčanje	10
3. DOFINA FRANCUSKE	11
4. KRALJICA FRANCUSKE	13
4.1. Početak vladavine	13
4.2. Skandali	14
4.3. Djeca Marije Antoanete	15
5. NEREDI U FRANCUSKOJ	17
5.1. Skupština staleža	17
5.2. Pokušaj bijega	18
5.3. Ustav	18
6. SMRT	20
7. ZAKLJUČAK	21
LITERATURA / IZVORI I LITERATURA	22

1. Uvod

U ovome radu osvrnut ćemo se na kraljicu Francuske – Mariju Antoanetu, koja je mnogima vjerojatno poznata po izreci koju čak ona nije ni izgovorila, a to je: *Ako nemaju kruha, neka jedu kolače*. Sedmogodišnjim ratom ostvaren je sporazum između Francuske i Habsburške Monarhije. Tim sporazumom Englesku se trebalo odvratiti od nakane osvajanja francuskih posjeda, a Habsburšku Monarhiju trebalo je zaštititi protiv pruskog vladara Fridrika Velikog te ruske kraljice Katarine Velike. Naime, sada su Francuska i Habsburška Monarhija jedna drugoj osiguravale vojnu pomoć. Glavnu ulogu imala je Marija Terezija, majka Marije Antoanete koja je igrala veliku ulogu u životima svoje djece. U ovome radu osvrnut ćemo se na život njezine najmlađe kćeri – Marije Antoanete. Marija Antoaneta, kao i njezine sestre, smatrane su “političkim žrtvama”¹ njihove majke. Marija Terezija uobičavala je vjenčati svoju djecu za europske prijestolonasljednike kako bi osigurala mir Habsburškoj Monarhiji. Marija Antoaneta petnaesto je dijete te ujedno i najmlađa kći Marije Terezije i Franje I. Lotarinškog. Ovim radom opisat ćemo i objasniti životni put Marije Antoanete, od njezina djetinjstva na austrijskom dvoru do prerane smrti u Francuskoj. Opisat ćemo i događaje u njezinu životu koji su utjecali na njezinu osobnost i njezino djelovanje kao francuske kraljice. Sagledat ćemo njezin život te ostaviti prostora za razmišljanje o tome je li Marija Antoaneta zaista s razlogom smatrana najomraženijom kraljicom ili je bila samo žrtva svojega vremena. Također, kroz ovaj rad pratit će nas moto Habsburške Monarhije, koji glasi: *Dok drugi ratuju, ti ćeš se, sretna Austrijo, vjenčavati*.² Na kraju rada moći ćemo raspravljati o tome koliko je Austrija s time bila zapravo sretna.

¹ Grey, Juliet. *Djevojka koja je postala Marija Antoaneta*: Znanje, Zagreb, 2012., str. 1.

² Fraser, Antonia. *Marija Antoaneta: putovanje*: Mozaik knjiga, Zagreb, 2012., str. 41.

2. DJETINJSTVO

2.1. Život na austrijskome dvoru

Marija Antoaneta rodila se 2. studenoga 1755. kao pretposljednje dijete i najmlađa kći austrijske carice i hrvatske kraljice Marije Terezije te cara Franje I. Po rođenju opisana je kao “mala, ali potpuno zdrava nadvojvotkinja”. Bila je poznata po prodorno plavim očima i blijedom tenu. Djetinjstvo je provodila u palačama Hofburg i ljetnoj rezidenciji Schönbrunn. Budući da je bila Austrijanka, njezino ime glasilo je *Maria Antonia Josepha Johanna*³ te ćemo se nadalje, do dolaska Marije Antonije u Francusku, služiti tim imenom. Ime Marija, kao prvo ime, nosile su sve kćeri Marije Terezije u čast Djevici Mariji. Njezino djetinjstvo obilježeno je bezbrižnim druženjima sa sestrama, a ponajviše s Marijom Karolinom s kojom je bila nerazdvojna sve do njezina odlaska u Napulj, gdje je trebala postati kraljicom obiju Sicilija. Djetinjstvo Marije Antonije obilježeno je čestim zanemarivanjima od strane majke i to u svakom smislu. Budući da je Marija Terezija imala mnogo djece, nije se stigla brinuti o svakom djetetu pojedinačno. U Antonijinu životu, dakako, postojala je guvernanta prema kojoj je ona osjećala ljubav koju nije mogla pokazati majci, a ni majka njoj. Uz nedostatak ljubavi često je osjećala i strah⁴, s obzirom na to da je njezina majka bila jedna od najutjecajnijih vladarica u to vrijeme. Odnos s majkom uvelike je utjecao na odnose Marije Antonije s ostalim ženama na francuskom dvoru. Osim nedostatka pažnje i ljubavi, Marija Antoaneta patila je i u obrazovnom smislu. S obzirom na to da je bila najmlađa, njezino obrazovanje ostavljeno je po strani. To, naravno, nije značilo da ona obrazovanje nije dobivala, dapače, dobivala je poduke iz geografije, povijesti, francuskog jezika, likovne umjetnosti i osnovama pravilnoga ponašanja. Spomenuto je kako je njezinoj majci bilo “bitnije da se njezine kćeri lijepo i graciozno ponašaju, odnosno da se ponašaju kao prave nadvojvotkinje, više nego da znaju nazive svih mjesta duž granice Habsburške Monarhije.”⁵ Jednoga dana odlučeno je da će upravo jedna od kćeri Marije Terezije utjeloviti suprugu francuskog prijestolonasljednika Luja Augusta, budućega kralja Luja XVI. Marija Terezija ni sama nije bila sigurna koja kći

³ Charles Duke Yonge. *The life of Marie Antoinette: Queen of France*: Harper & Brother Publishers, New York, 1876., str. 20.

⁴ Fussenegger, Gertrud. *Marija Terezija*: Alfa, Zagreb, 1986., str. 258.

⁵ Grey, Juliet. *Djevojka koja je postala Marija Antoaneta*: Znanje, Zagreb, 2012., str. 44.

će to biti. Marija Antonija nije bila prvi odabir. Razmatrale su se mnoge opcije prije negoli je carica odlučila da će to biti Marija Antonija. U to vrijeme na dvoru je vladala epidemija boginja te su mnoge sestre bile unakažene i smatrane nepodobnima za udaju. I sama Marija Antonija oboljela je od boginja u ranom djetinjstvu, no srećom uspjela se oporaviti bez posljedica. Antonijin brat, Josip II. poprimio je važnu ulogu u njezinu životu nakon smrti oca Franje Stjepana I. Josip je zajedno s majkom odlučivao o sudbini Marije Antonije. Jednom prilikom komentirao je kako bi „nadvojvotkinja sa svojim dvanaest godina već trebala izgledati kao žena, a ona izgleda kao desetogodišnjakinja”.⁶ Smatrao je kako Antonija nije najbolji izbor za Luju Augusta, no carica ga nije poslušala. Marija Antonija teško se mirila s time da se mora udati za nekoga koga ne voli. Valja napomenuti to da je jedina kći koja se udala iz ljubavi bila Marija Kristina. Ona je iskoristila caričinu slabost nakon smrti njihova oca i nagovorila je majku da se uda za nasljednika kojega je ona željela. U međuvremenu Mariji Antoniji javila se sestra Marija Karolina koja je sada, udana u Napulju, patila u braku koji nije željela. To je uvelike utjecalo na doživljavanje braka s Antonijine strane.

2.2. Luj August

Luj August, kasnije znan kao Luj XVI., rodio se 23. kolovoza 1754., a pripadao je dinastiji Bourbon. Bio je poznat po svojoj sramežljivoj i nezainteresiranoj prirodi. Opisan je kao čovjek kojega je oduvijek više zanimao lov nego kraljevanje. Budući da su njegov otac i starija braća umrli, on je, prema hijerarhiji, trebao postati kraljem nakon smrti kralja Luja XV. Međutim, Luj August nije se činio dobrim za kralja. Osim što je opisan kao ne toliko lijep mladić, također je rečeno da nema pretjeranih talenata niti dovoljno znanja o tome kako jednoga dana voditi kraljevstvo. Jedini hobi koji je imao bio je izrada satova. Na prijestolje stupa 10. svibnja 1774. te biva kraljem sljedećih osamnaest godina.

⁶ Isto, str. 31.

2.3. Priprema nadvojvotkinje

S dolaskom francuskog veleposlanika, markiza Durforta, na bečki dvor, bilo je sigurno da će se između francuskog prijestolonasljednika i austrijske nadvojvotkinje ubrzo dogoditi zaruke i ubrzati proces njezina odlaska u Francusku. Međutim, stvari su išle vrlo sporo. Marija Antonija, koja je dotad smatrana najljepšom kćeri, primila je velik broj uvreda na račun svojega izgleda i znanja. S obzirom na to da je Luj XV. naručio portret prijestolonasljednice, valjalo ju je prikazati u najboljem mogućem svjetlu. Isprva je dobila kritiku na račun svoje kose. Naime, frizura kakvu je ona nosila nije laskala njezinim godinama te ju je trebalo "postarati". Nadalje, nadvojvotkinja je dobila uvrede i na račun njezina čela koje je smatrano previsokim. Njezine zube nazvali su neravnima, a njezino znanje francuskog jezika htjeli su uvelike poboljšati, s obzirom na to da je dotad u francuski jezik ubacivala njemačke riječi. Naime, njezin otac Franjo Stjepan govorio je francuskim jezikom, a obzirom da je dolazio iz pokrajine Lotaringije, koja se nalazila unutar granica Francuske. Marija Terezija, kao i njezine kćeri, nisu u potpunosti usvojile pravilnu dikciju francuskoga jezika već su imale jaki njemački izgovor.⁷ Na dvor su pozvani brojni francuski znalci te je tako započeo proces pripreme nadvojvotkinje za prijestolonasljednika. Njezina kosa sada je izgledala u skladu s kosama žena na francuskome dvoru, njezini zubi su, nakon tri mjeseca nošenja sprave za ravnanje zubiju, sada bili ravni, a njezino poznavanje francuskog jezika i izgovora postajalo je mnogo bolje. Marija Terezija dovela je i novu guvernantu, koja je trebala zamijeniti dotadašnju groficu von Brandeis te koja će se više posvetiti obrazovanju Marije Antonije, za razliku od prve guvernante prema kojoj je nadvojvotkinja osjećala ljubav majke i kćeri. Sada je Marija Antonija bila primorana učiti predmete koje je u prošlosti potpuno zanemarivala.

2.4. Vjenčanje

Brak između francuskog prijestolonasljednika Luja Augusta i austrijske nadvojvotkinje Marije Antonije trebao se dogoditi na Uskrs 1770. Održane su dvije ceremonije – u Beču i u Francuskoj. Toj prvoj ceremoniji sam prijestolonasljednik nije bio nazočan. Umjesto njega mladoženju je odigrao nadvojvotkinjin stariji brat Ferdinand, s obzirom

⁷ Antonia Fraser. *Marija Antoaneta: putovanje*: Mozaik knjiga, Zagreb, 2012., str. 24.

na to da je po godinama bio blizak Luju Augustu. Ceremonija se održala 19. travnja 1770., a Marija Antonija u Francusku se zaputila dva dana poslije. Prekretnica u putovanju dogodila se 7. svibnja 1770. S dolaskom Marije Antonije na granicu koja razdvaja Austriju i Francusku u blizini grada Kehla. Ondje se Marija Antonija morala odreći svega austrijskoga, kako materijalnoga tako i nematerijalnoga. Morala se preodjenuti i ostaviti sve svoje dragocjene stvari iz djetinjstva unutar austrijske granice te prigrliti novi, francuski identitet.⁸ Njezino ime sada je galicizirano u Marija Antoaneta.

⁸ Campan, Madame. *Memoirs of Marie Antoinette*: New York: PF Collier & Son, 1910., str. 41.

3. DOFINA FRANCUSKE

Marija Antoaneta u Compiegne stigla je 16. svibnja 1770. U Compiegneu su se zadržali do sljedećeg dana kada su se preselili u dvorac La Muette. Nakon tih postaja bilo je vrijeme za uputiti se u Versailles. Prijestolonasljednica je prije dolaska na dvor bila upozorena na to kako se ondje treba ponašati, s obzirom na to da se način života bitno razlikovao u Beču i na francuskome dvoru. Na njezin dolazak narod je reagirao vrlo ushićeno. Nadali su se da će mlada prijestolonasljednica biti dostojna kraljica jednoga dana, koja će ispunjavati obveze prema svojem narodu. Marija Antoaneta tom je prilikom pisala majci u Beč rekavši da nije mogla ni pomisliti da će je narod s tolikim oduševljenjem dočekati. Ironično je to da je u početku upravo narod bio taj koji je buduću kraljicu volio, dok su je tete budućega kralja, Adelaide; Victorie i Sophie, nazivale „Austrijankom” te su je se pokušale riješiti raznim spletkama i intrigama. Tete su bile opisane kao „nespretna, bucmaste, stare cure” koje se nikada nisu udale.⁹ Naziv Austrijanka bio je pogrđan iz razloga toga što su Francuska i Austrija još donedavno bile u sukobu te su na taj način htjeli unaprijed pokazati kako će se prema budućoj kraljici odnositi. Marija Antoaneta trebala se pobrinuti da utjecaj i položaj Habsburške Monarhije na francuskome dvoru postane jači, no nju nije zanimala politika, barem ne u početku. Naime, prijestolonasljednica će kasnije itekako htjeti utjecati na politiku u Francuskoj, s obzirom da će se raditi o njezinu životu. Odmah po dolasku održana je i druga ceremonija vjenčanja, ovoga puta u dvorskoj kapelici, a vodio ju je nadbiskup Rheimsa. Nakon vjenčanja kraljevskom paru postala je dužnost Francuskoj osigurati prijestolonasljednike. Međutim, njihov brak prve bračne noći nije bio konzumiran, niti će biti sljedećih sedam godina, što će prouzročiti velike probleme Mariji Antoaneti. Na dvoru su se pojavili razni pamfleti koji su za cilj imali omalovažavanje i ismijavanje buduće kraljice. Kralj Luj XV. mladu prijestolonasljednicu ugostio je pristojno te se prema njoj, za vrijeme njezina boravka ondje, prema njoj odnosio kao djed. Jedino oko čije se naklonosti Marija Antoaneta morala boriti bile su žene na francuskome dvoru. Bile su to žene pripadnice kraljevske obitelji, već spomenute tete Luja Augusta, a i ostale dvorkinje. Jedna od žena koja je bila trn u oku Mariji Antoaneti bile je poznata madame Dubarry, inače, kraljeva ljubavnica. Kralj Luj XV. bio je poznat po brojnim ljubavnicama, no ova mu je posebno prirasla srcu i bilo je jasno da se nje Marija Antoaneta neće moći samo tako riješiti. *Čovjek se sažali nad slabosti koju kralj pokazuje prema gospođi Dubarry, koja*

⁹ Fraser Antonia. *Marija Antoaneta: putovanje*: Zagreb, Mozaik knjiga, 2012., str. 74.

je najgluplje i najdrskije stvorenje koje se može zamisliti¹⁰, isječak je iz pisma koje je Marija Antoaneta pisala majci. Budući da je bila prijatnija samoj Mariji Antoaneti, zbog kraljeve naklonosti prema njoj, ona ju je odlučila potpuno izbaciti iz svojega društva. Naime, zakon je tada glasio kako se žene nižega stupnja ne smiju prve obratiti ženama višega roda.¹¹ Marija Antoaneta to je znala i dobro iskoristila. Na dvoru je neko vrijeme ignorirala madame Dubarry, a ovoj nije preostalo ništa drugo nego požaliti se samome kralju. Situacija je riješena tako da se Marija Antoaneta morala početi obraćati madame Dubarry jer ju je carica Marija Terezija primorala na to. Kralj Luj XV. nije mogao ljubavnicu braniti pred budućom kraljicom jer bi to izazvalo šok. Žena u koju je Marija Antoaneta imala povjerenja i koja će joj biti jedna od najboljih prijateljica na dvoru je princeza de Lamballe, inače nadzornica kućanstva¹², koja će se kasnije spomenuti kao osoba ubijena od strane revolucionara. Versailles je po još nečemu bio jedinstven, a to su ceremonije oblačenja koje su dočekale mladu prijestolonasljednicu. Naime, Marija Antoaneta svakoga se dana morala oblačiti i skidati pred dvorskom svitom, koja je, prema svome stupnju, zaslužila biti ondje. Te dvije ceremonije nazvane su *lever* i *coucher*¹³ prema francuskim riječima ustati i leći. Svakoga jutra i svake večeri dvorska svita okupila bi se oko buduće kraljice te joj pomagali oko uređivanja i oblačenja. U Versaillesu je postojao tzv. Princip etikete i on je označavao skup pravila, odnosno dužnost koje su svi na dvoru morali poštovati. Glavna osoba koja je bila zadužena za regulaciju Etikete bila je glavna dvorska dama, gospođa Noailles. Ona je također bila jedna od osoba zadužena za brigu o Mariji Antoaneti na dvoru.¹⁴

¹⁰ Castelot, Andre. *Marija Antoaneta*: Beograd, Rad, 1968., str. 61.

¹¹ Yonge, Duke, Charles. *The life of Marie Antoinette: Queen of France*: Harper & Brother Publishers, New York, 1876., str. 47.

¹² Campan, Madame. *Memoirs of Marie Antoinette*. New York: PF Collier & Son, 1910., str. 97.

¹³ Fraser Antonia. *Marija Antoaneta: putovanje*: Zagreb, Mozaik knjiga, 2012., str. 63.

¹⁴ Isto, str. 70.

4. KRALJICA FRANCUSKE

4.1. Početak vladavine

Kralj Luj XVI. okrunio se za kralja 11. lipnja 1774., no bez supruge - kraljice Marije Antoanete. Kraljica u Francuskoj nije bila moćna zbog tadašnjega Salijskog zakonika, koji je onemogućavao ženama samostalnu vladavinu. Ona je bila samo prijenosnik vlasti na budućega prijestolonasljednika. Kralj Luj XV. umro je od zaraze s bolešću boginja. Rečeno je kako su oboje, saznajući za kraljevu smrt, pali na koljena te molili Boga za pomoć. Već u samim počecima njihove vladavine uočavamo raskoš i rastrošnost same kraljice i kraljevu zbunjenost i neodlučnost u vladanju. Bila je vrstan poznavalac mode. Često je zbog svojeg načina odijevanja bila kritizirana jer je bila prva žena u Francuskoj koja je odlučila uvesti jednostavniju modu na dvor. Čini se da je kraljici bila bitnija njezina pojava nego hoće li dobro obavljati svoju dužnost. Žena zaslužna za njezine kreacije naziva se Rosa Bertin (1747.-1813.). Ona je bila trgovkinja, modna dizajnerica, koja je imala svoju trgovinu u jednoj francuskoj ulici te je bila zadužena za brojne kreacije koje je Marija Antoaneta nosila.¹⁵ Osim bogate odjeće, Marija Antoaneta voljela je i bogato uređivati svoj dom. Petit Trianon (Mali Trianon) ili, kako su ga nazvali, „malim Bečom“, bio je manja građevina na posjedu palače Versailles, koju je kralj Luj XVI. poklonio svojoj supruzi nedugo nakon smrti kralja Luja XV. Taj posjed izgrađen je za vrijeme kralja Luja XV. te je prvotno služio kao utočište kraljevih ljubavnica. Marija Antoaneta dobiva Petit Trianon na korištenje pod izlikom da joj, u velikome dvorcu poput Versaillesa, nedostaje privatnosti. Ona je ondje provodila sve više vremena jer se tamo osjećala slobodno. S obzirom na to da je kralj bio nezainteresiran, ona je svoje vrijeme kratila uređujući vrt i unutrašnjost Trianona. On je s vremenom postao simbol ekstravagancije u Francuskoj. Govorilo se da je kraljica dala zidove unutar Trianona obložiti zlatom, no čini se da je ta informacija netočna. Mogla je birati koga će ondje pozvati i, najvažnije, mogla je provoditi svoja pravila. Često je ondje pripremala zabave za izabrane goste. Voljela je kartati, kockati, plesati i glumiti te se čak okušala i u glumi.¹⁶ Tako je kraljica često sudjelovala u amaterskim izvedbama koje su održavane u Versaillesu. Situacija na dvoru nije bila dobra što se tiče kraljevih nasljednika. Kralj i kraljica i dalje nisu svoj

¹⁵ Campan, Madame. *Memoirs of Marie Antoinette*: New York: PF Collier & Son, 1910., str. 69.

¹⁶ Fraser Antonia. *Marija Antoaneta: putovanje*: Zagreb, Mozaik knjiga, 2012., str. 139.

brak konzumirali te su se na dvoru, putem pamfleta, pojavile glasine da je kraljica neplodna. Carica Marija Terezija pisala joj je pisma u kojima ju je savjetovala kako probuditi muškarčevu želju. Teška godina za Mariju Antoanetu bila je 1780. jer je tada umrla carica Marija Terezija, što je uvelike moglo ugroziti položaj Habsburške Monarhije na dvoru.

4.2. Skandali

Najpoznatiji skandal uključuje Jeanne de La Motte, njezina supruga, kardinala Rohana te kraljicu. Jeanne je bila žena nižega plemstva. Na razne načine pokušavala je privući kraljičinu pažnju, no to joj nije uspijevalo. Godine 1784. upoznaje kardinala Rohana i postaje njegova ljubavnica. Uvidjela je koliko je i samome kardinalu stalo do kraljičinog mišljenja te je to iskoristila kako bi učinila prijevaru. Zajedno sa svojim suprugom osmislila je na koji način će prijevaru izvesti. Pred kardinalom Jeanne se predstavila kao kraljičina bliska prijateljica te je obećala kardinalu kraljičinu naklonost. Pokazala mu je lažna kraljičina pisma u kojima ga kraljica moli za diskreciju. Prema tim pismima kraljica je htjela kupiti dijamantnu ogrlicu koja je bila jako skupa. Valja pritom spomenuti kako je netom prije toga La Motte nudila istu ogrlicu kraljici nekoliko puta, no ona ju je odbila upravo zbog cijene. Kardinal prima lažni ugovor kojime kraljica s njime dogovara susret u vrtovima palače. Kraljicu je trebala glumiti prostitutka koja joj je nalikovala. Bila je obučena u jednostavnu odjeću kakvu je kraljica nosila i na glavi je imala šešir i veo. Budući da je bila veče, kardinal nije mogao uočiti da to nije prava kraljica. Ogrlicu je grof de La Motte odnio u London i ondje je prodao dragulje. S vremenom je prijevara isplivala na površinu i njezini sudionici završili su na sudu. Kardinal Rohan oslobođen je, no morao se odreći svojega položaja i javno se ispričati kralju i kraljici. Prostitutka koja je glumila kraljicu oslobođena je, a grofica de La Motte kažnjena je najgore. Teško je kažnjena fizički te joj je određen doživotni zatvor. Na sudu su zločinci kažnjeni, no nikada nije otkriveno tko je zapravo kriv i što se točno dogodilo.¹⁷ Jedno je sigurno, a to je da je ta afera znatno naštetila kraljičinu već jako lošem ugledu.

Drugi skandal koji se dogodio na dvoru bio je onaj izravno počinjen od kraljice. Ne možemo govoriti o Mariji Antoaneti, a pritom ne spomenuti grofa Axela von Fersena.

¹⁷ Campan, Madame. *Memoirs of Marie Antoinette*: New York: PF Collier & Son, 1910., str. 198.

Teško je reći u kojem su odnosu njih dvoje bili. Isprva se činilo kao da je njihova ljubav samo prijateljska, no povjesničari su otkrili Fersenove zapise koji bi mogli ukazivati na to da se između grofa i kraljice dogodilo nešto više. Grof i kraljica upoznali su se 1774. On je, naime, puno vremena provodio u bitkama, što je kraljici bilo vrlo teško prihvatiti. Pri svakome njihovu rastanku kraljica je bila iznimno žalosna. Godine 1780. otišao je u Ameriku u Američki rat za neovisnost, a vratio se 1783. i otada njihovo prijateljstvo postaje izraženije. Jednom prilikom svojem je ocu grof Fersen izjavio da je Marija Antoaneta najljepša i najugodnija princeza koju zna¹⁸. Grof je bio poznat kao veliki zavodnik, čak se trebao i oženiti, no uvijek je ostajao pristran i vjeran kraljici, što također može ukazivati na to da se između njih dvoje događalo nešto više. Naravno, kraljica nije mogla dopustiti da sadržaj njihova druženja iscuri na dvor te je na razne načine pokušavala skrenuti pažnju sa sebe i Fersena. Međutim, svakako se vjeruje da se između spomenutoga dvojca zaista nešto događalo. Kraljica je čak bila i optužena da su djeca koje je rodila zapravo od samog Axela Fersena. Taj podatak, međutim, nikada nije potvrđen.

Treći skandal koji je zapravo bio trač koji je kružio na dvoru bio je da je Marija Antoaneta u lezbijskoj vezi s guvernantom svoje djece – Yolandom de Polignac (1749.-1793.), no taj podatak nije osnovan na dokazima i smatra se kako je to samo bio jedan od načina da se kraljicu oblati.

4.3. Djeca Marije Antoanete

Prošlo je sedam godina, a kralj i kraljica nisu konzumirali svoj brak. To je jako uznemiravalo caricu Mariju Tereziju te ona šalje sina Josipa II. u Francusku da porazgovara s kraljevskim parom. Ne zna se što je bio uzrok problema s mladim parom, no s dolaskom Josipa II. na dvor situacija se mijenja. Brak biva konzumiran u kolovozu 1777., a već sljedeće godine kralj i kraljica objavljuju sretnu vijest. Kraljica je trudna. Kći Marija Terezija zvana madame Royale rodila se 19. prosinca 1778. te će kasnije biti poznata javnosti kao Marija Terezija Francuska. Porođaj je bio izrazito težak za Mariju Antoanetu. Praksa na francuskom dvoru bila je takva da za vrijeme porođaja javnost može prisustvovati kako bi se uvjerali da je to doista pravi

¹⁸ Fraser Antonia. *Marija Antoaneta: putovanje*: Zagreb, Mozaik knjiga, 2012., str. 159.

prijestolonasljednik.¹⁹ Marija Antoaneta se onesvijestila zbog manjka zraka te liječnikove nepažnje. Sljedećih godina pri porođajima nikome, osim njezinu liječniku, nije bilo dozvoljeno biti s njom u sobi. Javnost je i dalje očekivala muškog prijestolonasljednika te je vršila pritisak na kraljicu. Godine 1779. Marija Antoaneta doživjela je pobačaj. To nije bio jedini pobačaj koji je kraljica doživjela. Još će jedan imati četiri godina poslije. No, nakon toga kraljica je rodila još troje djece. Prvi je bio sin Luj Josip, rođen 22. listopada 1781. Luj je ovom prilikom kraljici poručio da je ispunila želje Francuske, da je sada majka prijestolonasljednika. Zdravlje mladoga prijestolonasljednika bilo je klimavo, stoga su kralj i kraljica pokušavali dobiti još jednog muškog nasljednika kako bi prijestolje bilo osigurano. Uspjelo im je i na svijet je, 27. ožujka 1785., došao Luj Karlo, koji je, za razliku od svojega brata, bio vrlo zdrav. Najstariji sin Luj Josip umire 1789. od tuberkuloze. Imali su još jednu kći zvanu Sofija, koja je umrla prije svojega prvog rođendana. Kraljica je često puta govorila da njezini sinovi pripadaju državi, dok kćeri pripadaju njoj, stoga je bila vrlo bliska sa svojim kćerima. Prijestolonasljednik Luj Karlo umro je s navršenih deset godina, 8. lipnja 1795. od neuhranjenosti, s obzirom na to da je svoje posljednje godine života proveo u zatvorskoj tvrđavi.²⁰ S druge strane Marija Terezija Francuska živjela je do 19. listopada 1851. i doživjela je sedamdeset i dvije godine. Osim biološke djece, kraljica se brinula i za svoju posvojenu djecu.²¹

¹⁹ Zweig, Stefan. *Marija Antoaneta: slika jednog osrednjeg karaktera*: Sarajevo, Narodna prosvjeta, 1958., str. 125.

²⁰ Fraser Antonia. *Marija Antoaneta: putovanje*: Zagreb, Mozaik knjiga, 2012., str. 361.

²¹ Campan, Madame. *Memoirs of Marie Antoinette*. New York: PF Collier & Son, 1910., str. 91.

5. NEREDI U FRANCUSKOJ

5.1. Skupština staleža

Francuska je tonula sve dublje i dublje u krizu i iako je kao razlog tomu naveden rat u Americi, kriza se ipak najviše prepisivala kraljici. Kraljica je većinu svojega vremena trošila na poboljšanje vlastite slike u narodu. Tako je jednom prilikom naručila portret sebe s djecom. Taj portret trebao je biti izvješten u pariškom salonu, no zbog negodovanja naroda odlučeno je da se to ipak neće dogoditi, kako bi se održao mir. Tako je u salonu izvješten samo prazan okvir bez portreta, što je bio dobar poticaj šaljivdžijama koji su u taj okvir zalijepili papirić s natpisom „Čuvaj se madam Deficit”.²² Takvo stanje u državi rezultiralo je odlukom o zasjedanju Skupštine državnih staleža 8. kolovoza 1788., koji će kasnije, od trećega staleža, postati Ustavotvorna skupština. Zasjedanje je započelo 4. svibnja 1789. i na njemu su prisustvovali pripadnici svih triju staleža: svećenstvo, plemstvo i građanstvo. Tražili su jednakost. Jednakost za sve staleže te jednako plaćanje poreza. Taj period je također obilježen stalnim izmjenama ministara financija, koji nije išao u prilog kraljevskoj obitelji. Ministra Calonnea zamijenio je ministar Brienne, njega je pak zamijenio ministar Necker. Necker biva po drugi puta zbačen s ministarske pozicije, što prouzročuje negodovanje kod naroda i na njegovo mjesto dolazi Breteuil. Taj pothvat za posljedicu je imao napad na utvrdu Bastilju i konačno, njezin pad. To je bio početak Francuske revolucije. Necker biva vraćen na svoju poziciju te na taj način narod ponovno biva umiren. U kolovozu 1789. ukinut je feudalizam i 26. kolovoza donesena je Deklaracija o pravima čovjeka i građanina. Iste godine počinju se pojavljivati i prve političke „stranke”: Jakobinci, koji su za cilj imali uklanjanje političkih neprijatelja, žirondinci, čiji je cilj bio spašavanje kralja, kordiljeri, koji su se zauzimali za prava građana i fejadi – ogranak jakobinaca.

²² Fraser, Antonia. *Marija Antoaneta: putovanje*: Zagreb, Mozaik knjiga, 2012., str. 241.

5.2. Pokušaj bijega

Česti neredi oko kraljevske obitelji iziskivali su pokušaj bijega. Pobjeći su uspjeli sporedni članovi kraljevske obitelji, no Marija Antoaneta nije željela ostaviti supruga. Sljedeće dane obilježili su nemiri na ulicama zbog nedostatka kruha. Kraljevskoj obitelji nije preostajalo ništa drugo nego otići. Odlučeno je da će se preseliti u Pariz u tamošnju palaču Tuileries. Ondje su kralj i kraljica bili svojevrsni „zarobljenici”. Iako nisu bili u potpunosti zatvoreni, nisu uživali ni potpunu slobodu. Marija Antoaneta nadala se pomoći svojega brata Josipa II. Mislila je, ako odnosi između Francuske i Austrije ponovno zaoštire, status kraljevske obitelji kao neophodnog zaštitnika će ponovno porasti u očima naroda. Svakodnevno su planirani planovi za bijeg, no zbog kraljeve neodlučnosti niti jedan nije realiziran. Naposljetku, s dolaskom grofa Fersena odlučeno je kada i kako će kraljevska obitelj izvesti bijeg. Fersen im je osigurao kočiju dovoljno veliku da stanu svi članovi obitelji. Određeno je da će otići u Montmedy, 20. lipnja 1791. Početak putovanja tekao je glatko. Obitelj se prerušila u građanstvo te se zaputila prema Varennesu.²³ U jednom trenutku dio kočije se potrgao pa su izgubili nekoliko sati kako bi je popravili i nastavili putovanje, što je izazvalo pomutnju jer kašnjenje nije bilo planirano. Navečer, s dolaskom u Varennes, kraljevska obitelj biva uhvaćena kada su pokušali zamijeniti svoje konje za druge, odmornije konje. Zastali su u gradonačelnikovoj kući kako bi se provjerile njihove isprave i tada su uhvaćeni. Bijesan narod tražio je njihov povratak u Pariz.

5.3. Ustav

Dana 14. rujna 1791. kralj i kraljica morali su prihvatiti novi ustav koji je uvelike ograničavao njihovu moć. Kralj je i dalje mogao položiti veto ukoliko se s određenom odlukom nije slagao, no kralju takva odluka nije bila pametna, s obzirom na to da se pokušavao umanjiti njegov utjecaj. Godine 1792. Austrija i Francuska jedna drugoj objavljuju rat. Budući da je sada car Habsburške Monarhije bio car Leopold, kraljičin brat, ona je počela gubiti nadu da će taj rat pomoći njoj i njezinoj obitelji. Ipak, nije odustajala. Saznavši za smrt brata Leopolda i dolazak njegova sina Franje II. na vlast situacija se mijenja. On je bio nećak kojega ona nikada nije upoznala te nije mogla

²³ Isto, str. 311.

računati na njegovu pomoć jer mladoga cara nije bilo previše briga za njegovu daleku tetu.

Neredi u Francuskoj nisu jenjavali. Do kralja i kraljice došle su informacije da će palača Tuileries biti izložena napadu. To se i dogodilo. Kraljevska obitelj tom se prilikom sklonila u obližnji samostan i na svu sreću izbjegla krvavi pokolj. Nije moralo proći dugo da nevolje dostignu kralja i kraljicu. U Francuskoj je formiran Nacionalni konvent koji je odlučio da će kralj i kraljica, zajedno s djecom, biti zatvoreni u maloj kuli Temple. Ondje im je dostavljena odjeća, hrana i ostale potrepštine koje su trebali. Boravak ondje zapravo im je godio jer su sada napokon mogli biti zajedno i uživati u obiteljskim aktivnostima. Svakodnevno su bili izloženi vijestima o tome što se događa u Francuskoj. Dana 21. rujna 1792. javljeno im je da je monarhija ukinuta i da je donesen Ustav koji sada Francusku čini republikom. Također, Marija Antoaneta ovim je putem vidjela da su revolucionari napravili pokolj i ubili velik broj ljudi među kojima je bila i njezina prijateljica – princeza de Lamballe. Kraljevska obitelj sada je nosila prezime Capet.²⁴

²⁴ Zweig, Stefan. *Marija Antoaneta: slika jednog osrednjeg karaktera*: Sarajevo, Narodna prosvjeta, 1958., str. 321.

6. SMRT

U Tepmleu je popravljena velika kula te je kralj ondje bio preseljen bez obitelji. Čekalo se suđenje za kralja i odlučeno je da će ono započeti 11. studenoga. Suđenje je završilo 19. siječnja 1793. i odlučeno je da je kralj kriv te da će biti giljotiniran 21. siječnja 1793. Što će se dogoditi s kraljicom sada nije bilo poznato. S obzirom na to da bivši kralj više nije bio živ razmatrala se opcija da bi kraljicu trebalo pustiti i deportirati je u SAD., poslati je u samostan ili je zamijeniti u zatvoru s jednim od zatvorenika. Jedan od glavnih ličnosti Francuske revolucije, Maximilien Robespierre (1758.-1794.), zalagao se za to da se i nju izvede pred sud. Marija Antoaneta odvojena je od obitelji i odvedena u zatvor Conciergerie kao „zatvorenica broj 280”. Ondje je živjela nedostojno jedne bivše kraljice. Nije imala privatnosti kako od čuvara, tako ni od rulje koja je dolazila gledati muku bivše kraljice. Kraljica je netom prije dolaska u zatvor razvila bolest koja se u današnje vrijeme može karakterizirati kao rak maternice te su je mučila česta krvarenja²⁵. Nudio joj se bijeg, no Marija Antoaneta je odlučila prihvatiti svoju sudbinu. Pred sudom iznesene su optužbe poput orgijanja u Versaillesu, incesta s vlastitim sinom, lezbijskih odnosa i izdaje Francuske u njezinu odnosu s Austrijom.²⁶ Odlučeno je da će Marija Antoaneta biti pogubljena 16. lipnja 1793. Tijelo joj je bačeno u masovnu grobnicu, a tek 1815. je prebačeno u obiteljsku grobnicu.

²⁵ Fraser, Antonia. *Marija Antoaneta: putovanje*: Zagreb, Mozaik knjiga, 2012., str. 323.-326.

²⁶ Isto, str. 390.

7. ZAKLJUČAK

Francusku revoluciju ne možemo gledati kao na spas naroda od jedne monarhije. Naime, Francusku nije upropastila sama Marija Antoaneta, kako to narod uobičajava misliti. Marija Antoaneta nije mogla biti sama zaslužna za stanje u Francuskoj, kada je stanje u Francuskoj već bilo srozano čak i kada kraljica nije još niti bila ondje. Narodu je trebao krivac, a mlada strankinja bila je najbolja za to. Bi li bilo drugačije da je kraljicom postala žena koja nije došla iz zemlje koju Francuzi nisu voljeli? U narodu se često čuje krilatica „Ako nemaju kruha, neka jedu kolače” koju kraljica čak nije ni izgovorila jer je ona u to vrijeme imala tek jedanaest godina. Zašto onda narod odlučuje vjerovati u nešto za što, očigledno, imamo dokaza da se nije dogodilo? Cijeli život Marije Antoanete obilježen je konstantnim borbama, kako unutar same sebe – tako i raznim borbama s osobama u njezinu životu, počevši od njezine majke koja ju je „bacila” u svijet nepripremljenu i premladu. Je li razlog Antoanetina lošeg vladanja upravo u tome što je majka, u nedostatku vremena, nije imala vremena naučiti tajnama kojima se ona koristila u svojoj značajnoj vladavini? Odrasla je uz razmišljanje da je ona samo pijun u majčinim igrama te je njezina zadaća učiniti majku sretnom jer je njezin mir označavao mir njezine voljene Austrije. Došavši u Versailles Marija Antoaneta susrela se s raznim nedaćama nakon kojih jednostavno nije bilo moguće postati dobrom kraljicom. Odgovor na pitanje s početka ovoga rada, je li Austrija doista sretna vjenčavajući se dok drugi ratuju, krije se u očima promatrača. Uzimajući u obzir nezadovoljstvo austrijskih kćeri njihovim udajama, ne preostaje nam ništa drugo nego vjerovati da je jedina ona koja je sretna u cijeloj toj situaciji bila Marija Terezija. Sreća je u to vrijeme označavala mir od silnih ratova, stoga je jasno zašto je Habsburška Monarhija nosila upravo taj moto. O Mariji Antoaneti mnogi u današnje vrijeme ne znaju mnogo osim da je ubijena giljotinom. Što nam to zapravo predstavlja? Ako je vladar prikazan u tolikoj negativnosti ne bi li to označavalo da je činio zaista nešto loše i upečatljivo, nešto što narod ne bi izostavio? Naravno, ne možemo sa sigurnošću tvrditi tko i što je zaslužno za propast Francuske, no jedno je jasno - jedna osoba ne može biti kriva za propast cijele nacije.

LITERATURA

1. Campan, Madame. *Memoirs of Marie Antoinette*. New York: PF Collier & Son, 1910.
2. Castelot, Andre. *Marija Antoaneta*, Beograd: Rad, 1968.
3. Fraser, Antonija. *Marija Antoaneta; putovanje*. Zagreb: Mozaik knjiga, 2012.
4. Fussenegger Gertrud, *Marija Terezija*, Alfa, 1986.
5. Grey, Juliet. *Djevojka koja je postala Marija Antoaneta*, Zagreb Znanje, 2012.
6. Zweig, Stefan. *Marija Antoaneta: slika jednog osrednjeg karaktera*. Sarajevo: Narodna prosvjeta, 1958.
7. Yonge, Carles Duke. *The Life of Marie Antoinette: Queen of France*. New York, Harper & Brother Publishers, 1876.

SAŽETAK

Marija Antoaneta rodila se kao austrijska nadvojvotkinja i petnaesto dijete carice Marije Terezije i cara Franje I. Lotarinškoga. S navršenih četrnaest godina Marija Antoaneta odlazi u Francusku, na dvor Versailles, gdje živi sa suprugom Lujem XVI. Smrću kralja Luja XV. postaje francuska kraljica, a njezin suprug postaje francuski kralj. Kraljica je svojim ponašanjem često izazivala skandale na dvoru i izvan njega. Njihova vladavina obilježena je nezadovoljstvom naroda te sve većim neredima unutar države. Godine 1789. pada Bastilja i započinje Francuska revolucija. Kralj i kraljica ubijeni su na giljotini 1793. Taj događaj označava prekretnicu u dotadašnjoj apsolutističkoj Francuskoj.

Ključne riječi: Marija Antoaneta, Habsburška Monarhija, Luj XVI., Versailles, Francuska revolucija

ABSTRACT

Marie Antoinette was born an Austrian Archduchess and was the fifteenth child of the Empress Maria Theresa and Emperor Francis I of Lorraine. At the age of fourteen, Marie Antoinette went to the castle of Versailles in France, where she lived with her husband Louis XVI. When King Louis XV died, she became Queen of France, and her husband King of France. The queen often caused scandals inside and outside the castle with her behaviour. Their reign was marked by discontent among the people and riots within the state. In 1789, the Bastille fell and the French Revolution began. The king and queen were killed by guillotine in 1793. This event marks a turning point what was then an absolutist France.

Title in English: Marie Antoinette

Keywords: Marie Antoinette, Habsburg Monarchy, Louis XVI., Versailles, French revolution

Pregledao: Krešimir Vunić, pred.